

ВАЛОРИЗАЦИЈА ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ САН МАРИНА

Иван Стојшић¹, Гордана Јовановић¹

Примљено: 25.10.2013. | Прихваћено: 15.07.2014.

РЕЗИМЕ: У Републици Сан Марино, туризам се развио захваљујући богатој историји која траје већ XVII векова и постојању вредног културно-историјског наслеђа. Културна заоставштина ове земље је главни покретач развоја, а један њен део је 2008. године уврштен на Листу светске културне баштине Унеска. Предмет овог рада је валоризација туристичке понуде ове туристичке дестинације. Задачи овог рада су везани за утврђивање и промоцију најзначајнијих туристичких вредности Сан Марина. Циљ овог рада је вредновање туристичких атрактивности Сан Марина, што може допринети стратегијском планирању и даљем развоју туризма у овој држави.

Кључне речи: туристичка валоризација, Сан Марино

УВОД

Република Сан Марино је најстарија република на свету, која је током историје представљала „острво“ демократије и у којој се слобода поштује као најважнији идеал. Оснивач ове државе, Свети Марин, оставио је својим наследницима задатак да сачувају његове речи: „Ослобађам вас од власти свих других људи“ (Eccardt, 2005). Данас је вековна традиција основа туристичке понуде Сан Марина. Ова држава представља јединствену ризницу средњовековног културно-уметничког стваралаштва. Једини сусед Сан Марина је Италија, омиљена туристичка дестинација милиона људи и то је повољно утицало на развој туризма у овој држави. Сан Марино и Италија (пре свега Римини) су у одређеним сегментима повезали своје туристичке понуде и на тај начин је ова држава превазишла, у неким аспектима, проблем територијалног ограничења.

Сан Марино поседује шарм мале државе Европе и то привлачи бројне туристе, тако да се ова туристичка дестинација често укључује у кружне туре по Европи, а готово увек у туристичке аранжмане који обухватају простор Италије.

¹ Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, 21000 Нови Сад, e-mail: ivan.stojisic@yahoo.com

Постојање позитивних утицаја географског положаја, физичкогеографских и посебно друштвеногеографских карактеристика, као и стручно управљање и пажљиво организовање ове делатности омогућава Сан Марину да сваке године привуче око два милиона посетилаца.

МЕТОДОЛОГИЈА И МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

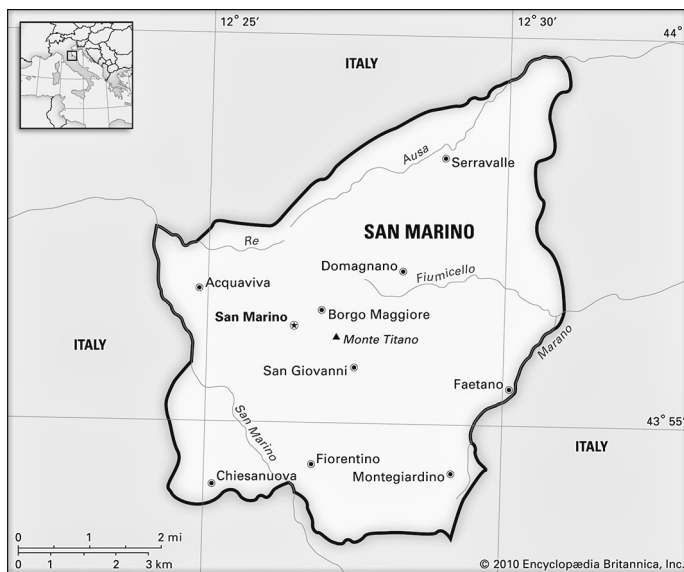
Валоризација се може дефинисати као скуп мера које се предузимају ради одржавања и повећања неке вредности. Под туристичким вредностима треба подразумевати оне туристичке мотиве који се економски могу експлоатисати, па се, сходно томе, могу третирати као привредно-туристички објекти, мада су то најчешће вредности ширег друштвеног значаја као што су: национални паркови, заштићена природа, монументални споменици, вредности по основу историјске ретроспективе и друго. Поред туристичких вредности појам туристичке валоризације подразумева и све оне мере које се свесно предузимају ради очувања и повећања туристичких вредности. Туристичка валоризација је једно од најсложенијих питања теорије и праксе туристике. Туристичке вредности не морају бити и економске вредности. Код туристичке валоризације постоје два подједнако значајна фактора: функционална (врсте, волумен и економски ефекти кретања) и просторна детерминанта (особина, положај и распоред мотива). У акцептирању појма туристичке валоризације треба узети у обзир и туристички промет, јер не може бити објективних туристичких вредности без претходног квалитативног и квантитативног анализирања туристичког промета, као што се ни кретања не могу проучавати без мотива (Ђурић, Ромелић, 1995). Валоризација туристичке понуде Сан Марина је извшена на терену током јула 2012. године и коришћена је најзаступљенија квантитативно-квалитативна метода. Како се ова метода одликује одређеним органичењима, а пре свега наглашена је субјективност у оцењивању, у раду је примењена и SWOT анализа.

SWOT (SWOT) анализа даје могућност да се сагледају снаге (strengths), слабости (weaknesses), шансе (opportunities) и претње (threats) на одређеном простору. Циљ је да се снаге искористе, да се слабости елиминишу, да се шансе уграбе, а претње неутралишу. Снаге (унутрашњи позитивни фактори) када је у питању туристичка дестинација су: туристичке вредности (природне и антропогене), развијеност туристичке инфраструктуре, квалификована радна снага, препознатљивост туристичког брэнда и друго. Слабости (унутрашњи негативни фактори) могу укључивати: лошу финансијску ситуацију, недостатак туристичке инфраструктуре, политичке проблеме, некомпетентност и друго. Шансе (спољашњи позитивни фактори) представљају одређене догађаје и околности који могу да олакшају пут ка успеху и развоју. Претње (спољашњи негативни фактори) су баријере и ризици који могу отежати и онемогућити развој и постављене циљеве, а то могу бити: промене интересовања туриста, развој туризма на другим просторима, непогодна економска кретања, негативни непредвиђени догађаји и слично (Goranczewski, Puciato, 2010).

Коришћен текстуални материјал представља расположиву литературу о овом простору.

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ И ОДЛИКЕ САН МАРИНА

Република Сан Марино је једна од најмањих држава у Европи (већа је само од Ватикана и Монака) и налази се на североисточној страни Апенина, на планини Монте Титано (738 m надморске висине) и њеном подножју и потпуно је окружена територијом Италије. Ова држава нема излаз на Јадранско море, али представља једну од регија Јадранске фасадe у оквиру полуострвске Италије (Давидовић, 1999).

Карта 1. Географски положај Републике Сан Марино

Извор: <http://kids.britannica.com/elementary/art-65057>

Површина Сан Марина износи 61,19 km², док укупна дужина границе са Италијом износи 39,03 km. Сан Марино се налази између две регије Италије (Емилија Ромања и Марке). Облик државе је представљен неправилним трапезом. У правцу североисток–југозапад Сан Марино има дужину од 13 km, док је максимална ширина од истока ка западу 8,75 km (Matteini, Matterini, 2011).

Туристичко-географски положај Сан Марина се може оценити као повољан пошто се ова држава налази на само 22 km удаљености од Риминија и Јадранског мора, док се у залеђу налазе Апенини (Cardinali, 2008). Најважнија саобраћајница са којом је Сан Марино повезан је аутопут А-14 и он повезује Болоњу и Анкону. У јужном делу Риминија постоји искључење са ове саобраћајнице и укључење на суперстраду која спаја Римини и Сан Марино у дужини од 23 km. Сан Марино на својој територији има само аеродром спортског типа у Тораћи, а најближи међународни аеродром је аеродром „Федерико Фелини“ који се налази у Риминију и 24 km је удаљен од ове државе (Стојшић, 2012).

У рељефу доминира масив Монте Титано с околним брежуљкастим подручјем. Због близине Јадранског мора, клима је средоземна с топлим летима и благим зи-

мама, док се просечне годишње количине падавина крећу од 550 до 800 mm (Шехић, Шехић, 2007). Најзначајније реке су Ауза и Сан Марино, које нису пловне, али су њихове зелене оазе искоришћене за пешачке и бицикличке стазе (Cardinali, 2008). У вегетацији преовлађују: маслина, бор, приморски храст и брест (Шехић, Шехић, 2007).

Према легенди, Сан Марино је основао хришћански каменорезац са острва Раба (данас припада Републици Хрватској), који се звао Марин. Он је на простор Риминија дошао крајем III века бежећи од прогона хришћана. Марин је на Монте Титано дошао у потрази за грађевинским каменом, а касније је, услед неприхватања од стране становника Риминија, на овом месту основао хришћанску заједницу која ће и после његове смрти наставити да живи на овој планини. Република Сан Марино није мењала величину територије од 1463. године и састоји се од девет кастела (замкова), а то су: Сан Марино (San Marino), Аквавива (Acquaviva), Борго Мађоре (Borgo Maggiore), Кијезануова (Chiesanuova), Домањано (Domagnano), Фаетано (Faetano), Фијорентино (Fiorentino), Монтеђардино (Montegiardino) и Серавале (Serravalle). Према последњем попису становништва, извршеном 2010. године, у Републици Сан Марино је живело 31.887 становника, док густина насељености износи 521 становник/km². Санмаринци чине већину у својој држави, јер су заступљени са 85,11% у укупном становништву (Matteini, Matteini, 2011). Основу економије чине банкарске и финансијске услуге, туризам и трговина (Стојшић, 2012). Значајан део прихода доноси излетнички туризам (на који позитивно утиче близина посећених летовалишта на Јадранској обали Италије) и штампање поштанских марака намењених филателистима (Шехић, Шехић, 2007). Насеља су мала, а највећа су: Догана, Сан Марино, Борго Мађоре и Мурата (Стојшић, 2012).

Повољне физичкогеографске карактеристике и географски положај планине Монте Титано (која је у неизвесним временима нудила сигурност и слободу) довеле су до трајног насељавања овог простора још од IV века, што је допринело да средњовековно културно наслеђе буде изузетно богато, а тиме и највише афирмирано у туристичкој понуди Републике Сан Марино.

ТУРИСТИЧКА ВАЛОРИЗАЦИЈА

У раду је коришћен квантитативно-квалитативни метод, а туристичка валоризација је извршена анализирањем: туристичко-географског положаја, уметничке вредности, туристичке вредности амбијента, туристичке атрактивности и препознатљивости, изграђености и опремљености, и уклопљености и туристичких вредности мотива у окружењу.

Основни смисао валоризације је да се омогући квантитативна оцена расположивих туристичких вредности. Идентификација и оцењивање туристичких вредности је извршено помоћу скале која се кретала од 1 до 5:

- Оцена 1 (недовољан квалитет) није за туристичку презентацију;
- Оцена 2 (задовољавајући квалитет) представља локални туристички значај;

- Оцена 3 (добар квалитет) исказује регионални туристички значај;
- Оцена 4 (врло добар квалитет) говори о шире регионалном значају;
- Оцена 5 (одличан квалитет) има међународни туристички значај (Хреља и сар. 2012).

Културно-историјско наслеђе је главни покретач развоја туризма у Сан Марино. Туристи највише посећују: три куле које се налазе на врховима планине Монте Титано, историјске центре Сан Марина и Борго Мађореа, музеје и галерије, као и бројне фестивале и друге манифестације (Стојшић, 2012).

Табела 1. Валоризација најзначајније градитељске и културне баштине

Градитељска и културна баштина	Туристичко-географски положај	Уметничка вредност	Туристичке вредности амбијента	Туристичка атрактивност и препознатљивост	Израђеност и опремљеност	Уклопљеност и туристичке вредности мотива у окружењу	Општа туристичка вредност	Локалитет
Кула Гвајта	5	5	5	5	5	5	5,0	Сан Марино
Кула Честа	5	5	5	5	5	5	5,0	Сан Марино
Кула Монтале	5	5	5	5	3	5	4,7	Сан Марино
Палата Владе	5	5	5	5	5	5	5,0	Сан Марино
Кип слободе	5	5	5	5	5	5	5,0	Сан Марино
Вежбалиште самострелаца	5	4	4	4	4	5	4,3	Сан Марино
Врт Либурни (скулптуре)	5	5	5	4	5	5	4,8	Сан Марино
Позориште Титано	5	4	4	4	4	5	4,3	Сан Марино
Базилика свеца	5	5	5	5	5	5	5,0	Сан Марино
Црква светог Петра	5	4	4	4	4	5	4,3	Сан Марино
Црква светог Франђеска	5	5	5	4	5	5	4,8	Сан Марино
Црква Капућини	5	5	4	4	4	5	4,5	Сан Марино
Манастир свете Кларе	4	4	4	3	3	4	3,7	Борго Мађоре
Звоник-кула	4	5	4	4	4	4	4,2	Борго Мађоре

Градитељска и културна баштина Сан Марина има изузетан квалитет, а међународни туристички значај имају:

- Куле Сан Марина (Гвајта, Честа и Монтале) подигнуте су на врховима Монте Титана и представљају симбол Републике Сан Марино (налазе се на застави и грбу ове државе). Гвајта (Guaita) је прва кула која је саграђена између X и XI века и представља једно од најстаријих утврђења на простору Апенинског полуострва. Друго утврђење је кула Честа (Cesta) која је изграђена у првој половини XIII века на највишој тачки Монте Титана. У оквиру куле се налази стална поставка Музеја старог оружја, који садржи преко 500 експоната. До треће куле пут води кроз парк. Монтале (Montale) је последње подигнута кула и вероватно је служила као осматрачница која је штитила леву страну утврђења Честа. За разлику од прве две куле, трећа кула није отворена за посетиоце (Matteini, Matteini, 2011).
- Палата Владе (Palazzo del Governo) и Кип слободе се налазе на Тргу слободе (Piazza della Libertà) и заједно чине јединствену амбијенталну целину.
- Врт Либурни (Giardini del Liburni) се назива и музејом скулптура на отвореном, због великог броја бронзаних статуа које се налазе у њему. Неке од најпознатијих скулптура у врту су: „Пчеле“, „Плесачица“, „Клизачица“, „Штета“ и друге (Стојшић, 2012).
- Базилика свеца (La Basilica del Santo) се још назива и базиликом Сан Марина и налази се на Тргу Домус Плебис (Piazzale Domus Plebis) у историјском центру главног града. Базилика је саграђена у неокласичном стилу почетком XIX века на месту мале цркве Пијеве (Pieve) која је била подигнута између IV и V века (Cardinali, 2008).
- Црква светог Франћеска (Chiesa di San Francesco) грађена је у периоду од 1351. до 1400. године и налази се на самом улазу у историјски центар Сан Марина у близини капије Сан Франћеско (Porta San Francesco). Поред ове цркве у простору самостана налази се истоимена галерија са изузетном колекцијом слика (Cardinali, 2008).
- Црква Капућини (Chiesa dei Cappuccini) је саграђена у XVI веку и налази се у историјском центру главног града. Посебну атрактивност ове цркве представља олтар који је уклесан у планину Монте Титано, а позната је и по томе што је 1849. године послужила као склониште Гарибалдијевим војницима (Стојшић, 2012).

Уколико се ради о изузетно краткој посети Републици Сан Марино, у том случају се препоручује краћи обилазак историјског центра Сан Марина у којем се налази и највећи број туристичких атрактивности и улазак у другу кулу, односно Честу са које се пружа изузетан поглед на територију Сан Марина, али и на Јадранско море (Eccardt, 2005).

Табела 2. Валоризација музеја и галерија

Музеји и галерије	Туристичко-географски положај	Уметничка вредност	Туристичке вредности амбијента	Туристичка атрактивност и препознатљивост	Изграђеност и опремљеност	Уклопљеност и туристичке вредности мотива у окружењу	Општа туристичка вредност	Локалитет
Државни музеј Републике Сан Марино	5	5	5	5	5	5	5,0	Сан Марино
Музеј старог оружја	5	4	5	5	5	5	4,8	Сан Марино
Музеј историје природе	3	4	4	3	4	3	3,5	Борго Мађоре
Музеј емиграната	4	3	3	2	4	3	3,2	Сан Марино
Музеј мучења	5	4	5	4	5	5	4,7	Сан Марино
Музеј модерног оружја	5	3	3	2	3	4	3,3	Сан Марино
Музеј радозналости	5	3	3	3	4	4	3,6	Сан Марино
Музеј воштаних фигура	5	3	3	3	3	4	3,5	Сан Марино
Музеј олимпијских спортова	3	3	3	3	4	4	3,3	Серавале
Музеј сеоског живота и традиције Републике Сан Марино	3	3	4	3	3	3	3,2	Сан Марино
Музеј вампира	5	2	3	4	3	3	3,3	Сан Марино
Ферари музеј	3	3	3	4	3	3	3,2	Фалћано
Абарт музеј	3	3	3	3	3	3	3,0	Фалћано
Галерија Сан Франћеско	5	5	5	4	5	5	4,8	Сан Марино
Галерија модерне и савремене уметности	5	4	4	4	4	5	4,3	Сан Марино

Музеји и галерије који имају одличан квалитет и међународни туристички значај су:

- Државни музеј Републике Сан Марино (Museo di Stato della Repubblica di San Marino) је смештен у историјском делу главног града, а званично је отворен 1899. године. Музеј садржи збирку од скоро 5.000 експоната који потичу из Сан Марина и који су везани за историју и уметност ове државе, док један део

збирке потиче из других делова света, пошто су прикупљени донацијама од 1865. године до данас (Стојшић, 2012).

- Музеј старог оружја (Museo delle Armi Antiche) се налази у оквиру друге куле – Честе. Сталну поставку овог музеја чини оружје које је направљено током средњег века, као и оно које је направљено до 1898. године. Највећа предност овог музеја је његова локација и добра уклопљеност у простор утврђења из XIII века (www.museidistato.sm/mtc/2torre_2museo-armi-antiche.htm).
- Музеј мучења (Museo della tortura) се налази у близини капије Сан Франћеска тако да представља једну од првих ствари које привуку пажњу туриста који улазе у историјски центар Сан Марина. Овај музеј постоји у још неколико градова у Италији, али његов квалитет и значај је свакако међународног карактера јер показује јединствену колекцију справа за мучење и убијање људи. Посебно се истичу оригинални експонати из XVI и XVII века (Cardinali, 2008).
- Галерија Сан Франћеско (Pinacoteca di San Francesco) је смештена у самостану саграђеном у XIV веку поред цркве светог Франћеска. Галерија је отворена 1966. године и обухвата фреске и слике од XIV до XIX века (Стојшић, 2012).

Током године организује се велики број манифестација и оне се смењују једна за другом. Манифестације су различитог карактера, али у оквиру своје туристичке понуде Сан Марино ставља акценат на културно-историјско наслеђе, тако да се фестивали често комбинују са овим вредностима. Најчешће се манифестације организују на простору историјског центра Сан Марина (Стојшић, 2012).

Манифестације које имају одличан квалитет и међународни значај су:

- Церемонија избора капетана-регената (Cerimonia di Investitura dei Capitani Reggenti) се одржава сваког првог априла и првог октобра, пошто се капетани-регенти који су на челу Републике Сан Марино бирају на сваких шест месеци. Ова церемонија због свог традиционалног протокола и свечаних ношњи привлачи пажњу великог броја посетилаца (www.sanmarinosite.com/manifestazioni.html).
- Средњовековни дани у Републици Сан Марино (Gornate Medioevali della Repubblica di San Marino) је најпопуларнија летња манифестација која се одржава у трајању од пет дана крајем јула од 1997. године. Поседна чар овог фестивала је та што се становници Сан Марина облаче у средњовековне костиме и што претварају свој главни град у средњовековно село. Главна предност у односу на сличне фестивале у другим земљама је аутентичан амбијент (Стојшић, 2012).
- Сан Марино Етнофестивал (San Marino Etnofestival) се одржава током августа као фестивал посвећен светској музици. Овај фестивал на сцени Веждалишта самострелаца доноси музику из различитих делова света. Република Сан Марино се за време овог фестивала претвара у галерију најфасцинантнијих места и људи. Фестивал има завидну традицију пошто се одржава од 1998. године (www.sanmarinosite.com/manifestazioni.html).
- Прослава годишњице оснивања Републике Сан Марино (Festa di San Marino e Anniversario di Fondazione della Repubblica) се одржава 3. септем-

Табела 3. Валоризација најзначајнијих манифестација

Манифестације	Туристичко-географски положај	Уметничка вредност	Туристичке вредности амбијента	Туристичка атрактивност и препознатљивост	Изграђеност и опремљеност	Уклопљеност и туристичке вредности мотива у окружењу	Општа туристичка вредност	Локалитет
Церемонија избора капетана-регената	5	5	5	5	5	5	5,0	Сан Марино
Средњовековни дани у Републици Сан Марино	5	5	5	5	5	5	5,0	Сан Марино
Сан Марино Етнофестивал	5	5	5	4	4	5	4,7	Сан Марино
Међународни фестивал магије	4	3	4	4	4	4	3,8	Догана
Прослава годишњице оснивања Републике Сан Марино	5	4	5	4	5	5	4,7	Сан Марино
Чуда Божића	5	3	4	3	5	5	4,2	Сан Марино
Сан Марино Џез фестивал	5	4	4	4	4	5	4,3	Сан Марино
Међународни фестивал хорова „Пева Јадран“	5	5	5	4	5	4	4,7	Сан Марино
Сан Марино међународни уметнички фестивал – СМИАФ	5	4	5	3	4	5	4,3	Сан Марино
Сан Марино Филм фестивал	4	4	4	3	4	3	3,7	Серавале
Сан Марино Рели	4	3	4	3	4	4	3,7	Република Сан Марино
Хиљаду миља	4	3	4	4	4	4	3,8	Република Сан Марино
Супербајк светски шампионат „Око Сан Марина“	4	3	4	4	4	4	3,8	Република Сан Марино

бра сваке године у главном граду. Манифестација има изузетну посећеност и богат целодневни програм (www.visitsanmarino.com/on-line/home/vivi/eventi-principali.html).

- Међународни фестивал хорова „Пева Јадран“ (Festival Corale Internazionale „Cantate Adriatica“) се организује током маја месеца и има једанаестогодишњу традицију. Учесници су хорови из скоро свих делова света (Стојшић, 2012).

СВОТ (SWOT) АНАЛИЗА ТУРИЗМА САН МАРИНА

СВОТ (SWOT) анализа представља метод који је у широкој употреби и тиче се унутрашњих и спољашњих фактора, а комбинација ових фактора доводи до издвајања четири категорије: унутрашњи позитивни фактори – јаке стране (Strengths), унутрашњи негативни фактори – слабости (Weaknesses), спољни позитивни фактори – шансе (Opportunities) и спољни негативни фактори – претње (Threats). У СВОТ анализи није потребно да се одреде сви фактори, већ само они који су од примарног значаја (Берић и сар., 2012).

Снаге туристичке понуде Сан Марина:

- Повећан туристичко-географски положај, пошто се Република Сан Марино налази у централном делу Италије, на десетак километара од Апенинских планина и 22 km удаљености од приморског града Римини са којим је повезана савременом аутострадом прве категорије (Лукић, 2003);
- Богато културно-историјско наслеђе, које се једним делом налази на Листи светске културне баштине Унеска, односно историјски центар Сан Марина и Борго Мађореа, као и планина Монте Титано су заштићени и припадају светском наслеђу (Matteini, Matteini, 2011);
- Квалитетна туристичка инфраструктура;
- Добро организовано управљање туризмом, а промоцијом и организовањем ове делатности се баве: Државни секретаријат за туризам и спорт (Segreteria di Stato per il Turismo e lo Sport), Државна служба за туризам (Ufficio di Stato per il Turismo), Канцеларија за туристичке информације (Ufficio Informazioni Turistiche), Конзорцијум Сан Марино 2000 (Consorzio San Marino 2000), Биро за конференције и посетиоце Републике Сан Марино (Convention & Visitors Bureau, Repubblica di San Marino), Савез санмаринских туристичких оператора (Unione Sammarinese Operatori del Turismo) и други (Стојшић, 2012);
- Привлачна пореска политика начинила је Сан Марино (посебно кастел Серавале) познатом шопинг дестинацијом, тако да се поред туриста и многи Италијани одлучују да значајне куповине обаве баш у овој држави.

Слабости које се могу уочити у туристичкој понуди ове дестинације:

- Сан Марино има малу територију и нема излаз на Јадранско море, што доводи до знатних ограничења у могућностима развоја туризма;

- Ова држава нема на својој територији међународни аеродром, тако да туристи не могу директно доћи до ње. Такође, Сан Марино нема железничку мрежу (Стојшић, 2012);
- Међу туристима преовлађују посетиоци који се у овој држави задржавају само неколико сати и при том не користе смештајне капацитете. Мањи број туриста користи неки вид смештаја у Сан Марину, али је дужина боравка туриста изузетно мала и просечно износи око 1,6 дана (Стојшић, 2012);
- Велика зависност од посете туриста Италији.

Шансе за даљи развој туризма у Сан Марину:

- Са повећавањем нивоа општег образовања туриста и повећавањем туристичких навика за путовањем, јавља се потреба за упознавањем нечег новог, а жеља за задовољавањем културних потреба је у порасту код савремених туриста (Хреља и сар., 2012);
- Стабилно интересовање европских и светских туриста за Италију. Туристи приликом своје посете Италији искористе прилику да проведу неко време и у Републици Сан Марино;
- Светска економска криза довела је до усмеравања Италијана на сопствене туристичке дестинације, што укључује и Сан Марино (Стојшић, 2012);
- Постојање потенцијала за унапређење спортско-рекреативног, еколошког и конгресног туризма, што може поправити попуњеност смештајних капацитета и смањити изражени сезонски карактер посете (наглашена летња сезона);
- Могућност релативно брзог прилагођавања новим захтевима туриста.

Претње са којима се суочава Сан Марино:

- Светска економска криза је изазвала финансијску кризу у Италији, а она се прелила и на Републику Сан Марино, изазваши значајне проблеме у банкарском сектору који је од кључне важности за привредни развој ове државе (Стојшић, 2012);
- У Сан Марину постоји око 1.400 лица која немају решен статус пребивалишта, а број азиланата са простора Африке се сваке године повећава, што негативно утиче на развој (Matteini, Matteini, 2011);
- Хотели и други видови смештаја у Сан Марину имају велику конкуренцију, пошто су цене хотела и других смештајних капацитета у оближњим летовалиштима у Италији знатно ниже, а понуда им је разноврснија, тако да и туристички водичи препоручују смештај у Риминију (Eccardt, 2005);
- Интензиван развој нових туристичких и шопинг дестинација, које су просторно веома удаљене од Италије, представља значајну неповољност за ову туристичку дестинацију.

Оваква анализа приказује тренутне снаге, слабости, шансе и претње туристичке понуде Сан Марина и њени резултати, заједно са туристичком валоризацијом, могу допринети бољем сагледавању стања туризма на простору ове државе.

СВОТ анализу је потребно понављати после неког времена, да би се прилагодили циљеви и ревидирале планиране акције у складу са тренутном ситуацијом (Берић и сар., 2012).

ЗАКЉУЧАК

Од друге половине XX века туризам представља значајну привредну грану Републике Сан Марино, која бележи динамичан развој. Интересантна историја и богата културна заоставштина омогућиле су успешно развијање понуда из области културног, манифестационог и излетничког туризма. Ови облици туризма допуњени су спортско-рекреативним садржајима и бројним могућностима за повољну куповину, пошто је ова земља позната као шопинг дестинација.

Спроведена туристичка валоризација показује да Сан Марино у својој понуди има вредности које су одличног квалитета и имају међународни туристички значај. Под заштитом Унеска је 55 ha ове државе и то значајно доприноси популаризацији ове туристичке дестинације.

Подаци добијени СВОТ анализом омогућавају боље сагледавање унутрашњих и спољашњих могућности и ограничења и могу да допринесу бољем стратешком планирању развоја туризма у Сан Марину.

Туристичка понуда Сан Марина је разноврсна и може задовољити пре свега културне, а потом и неке од рекреативних потреба туриста.

ЛИТЕРАТУРА

- Берић, Д., Ивков-Цигурски, А. и Томић, Н. (2012). Туристичка валоризација римског царског града Феликс Ромулијана. *Гласник Српској географској друштва*, свеска ХСII – Бр. 3, 131-143.
- Goranczewski, B. and Puciato, D. (2010). SWOT analysis in the formulation of tourism development strategies for destinations. *Tourism*, volume 20, number 2, 45-53.
- Давидовић, Р. (1999). *Регионална географија књиџа II, Географске реије европских држава*. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Институт за географију.
- Ђурић, Ј. и Ромелић, Ј. (1995). *Turistička geografija*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad: МР „Stylos“.
- Eccardt, T. (2005): *Secrets of the Seven Smallest States of Europe*. New York: Hippocrene Books, Inc.
- Лукић, Д. (2003). Сан Марино древна земља слободе. *Земља и људи*, свеска 53, 39-44.
- Matteini, N. and Matteini, A. (2011). *The Republic of San Marino*. Rimini: Graph Edizioni.
- Стојшић, И. (2012). *Географске основе развоја туризма Сан Марина*. Дипломски рад, Нови Сад: Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство.

Хреља, Е., Темимовић, Е. и Јахић, Х. (2012). Идентификација, валоризација и рангирање друштвеногеографских туристичких мотива у дестинацији Горње Подриње. *Зборник радова Дејарџмана за географију, туризам и хотелијерство*, 41, 163-173.

Cardinali, M. (2008). *San Marino ancient land of liberty*. Murata: International Souvenir S. A.

Шехић, Д. и Шехић, Д. (2007). *Атлас Европе*. Београд: Monde Neuf.

<http://kids.britannica.com/elementary/art-65057>

www.museidistato.sm/mtc/2torre_2museo-armi-antiche.htm

www.sanmarinosite.com/manifestazioni.html

www.visitsanmarino.com/on-line/home/vivi/eventi-principali.html